

Artur Brzeziński

Klimat dla wojen, czyli o zależności
pomiędzy zmianami klimatycznymi
a konfliktami zbrojnymi

polska pomoc

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Wiem, rozumiem, działam – edukacja rozwojowa w polskiej szkole

Artur Brzeziński

Temat: Klimat dla wojen, czyli o zależności pomiędzy zmianami klimatycznymi a konfliktami zbrojnymi

Przedmiot:

wiedza o społeczeństwie

Poziom:

gimnazjum

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego:

Treści nauczania — wymagania szczegółowe:

23. Problemy współczesnego świata. Uczeń:

- 1) porównuje sytuację w państwach globalnego Południa i globalnej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność;
- 2) rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy);

Cele zajęć:

Uczeń powinien:

- wymieniać najczęstsze przyczyny konfliktów zbrojnych,
- wyjaśnić zależność pomiędzy zmianami klimatu a konfliktami zbrojnymi,
- wskazać związek pomiędzy stylem życia mieszkańców krajów Północy a losem mieszkańców krajów Południa.

1

Projekt realizowany przez **Ośrodek Rozwoju Edukacji (dawny CODN)** przy finansowym wsparciu
Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP

www.edukacjaglobalna-codn.pl

Metody i techniki:

- analiza przypadku
- dyskusja
- praca w grupach

Czas:

1 godzina lekcyjna

Wykaz materiałów pomocniczych:

- materiał pomocniczy nr 1 — mapa Ofiary wojen w 2002 r.
- materiał pomocniczy nr 2 — mapa Konflikty na świecie w 2009 r.
- materiał pomocniczy nr 3 — tabela „Powody konfliktów”
- materiał pomocniczy nr 4 — ćwiczenie „Klimat dla wojen”

Literatura. Wykaz przydatnych stron internetowych:

Worldmapper: www.worldmapper.org

Heidelberg Institute of International Conflict Research: <http://www.hiik.de/en/index.html>

Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem: <http://www.sipri.org>

Climate wars, w: *The Economics*, 8.07.2010

Opis realizacji zajęć:

1. Na początku lekcji przedstaw uczniom rysunek — materiał pomocniczy nr 1, zapytaj:
 - Co jest przedstawione na tym rysunku?Poczekaj na odpowiedzi. Po chwili uczniowie dostrzegą zniekształcone zarysy kontynentów. Wówczas zapytaj:
 - Jakie zjawisko ilustruje tak zniekształcona mapa świata?

Z odpowiedzią na to pytanie uczniowie prawdopodobnie będą mieć problem. Po podaniu przez uczniów kilku propozycji wyjaśnij, że na tej mapie przedstawiono liczbę ofiar konfliktów zbrojnych w 2002 r. na poszczególnych kontynentach. W 2002 r. w takich konfliktach na świecie zginęło ponad 170 tys. osób. Najwięcej ofiar pociągnęły za sobą walki w Afryce (w Somalii, Sudanie), stąd właśnie taki kształt kontynentu na mapie. Po 2002 r. sytuacja nie była lepsza. Na świecie w 2009 r., zgodnie z danymi Heidelberg Institute of International Conflict Research, trwało 365 konfliktów. W 31 z nich doszło do stosowania masowej przemocy — siedem konfliktów określono mianem wojen (które toczyły się m.in. w Afganistanie, Somalii, Sri Lance, Pakistanie, Izraelu — Strefie Gazy, Jemenie). Sporadycznie przemoc stosowano w 112 konfliktach. Pozostałe to konflikty, w których nie dochodziło do stosowania przemocy. Przedstaw klasie mapę konfliktów (materiał pomocniczy nr 2).

2. Zapytaj uczniów:

– Dlaczego ludzie toczą wojny?

Propozycje uczniów zapisz na tablicy. Następnie utwórz w klasie 4–6-osobowe zespoły. Ich zadaniem będzie zaproponowanie odpowiedzi na poniższe pytania. Pytania możesz zapisać na tablicy lub powielić na kartach i rozdać je uczniom.

– Które z wskazanych przez was powodów wpłynęły na to, że konfliktów zbrojnych jest tak wiele właśnie w Afryce?

– Dlaczego tak sądzicie? Jakie fakty uzasadniają waszą opinię?

Po zakończeniu pracy poleć przedstawicielom grup zaprezentowanie ustaleń. Poszczególne pomysły zapisz na tablicy w tabeli (wzór tabeli znajduje się w materiale pomocniczym nr 3).

Zaproponuj wszystkim uczniom dyskusję na temat tych propozycji. Reaguj wówczas, gdy pojawią się opinie wynikające z uprzedzeń lub stereotypów.

3. W następnej części zajęć rozdaj uczniom materiał pomocniczy nr 4 (ćwiczenie „Klimat dla wojen”). Poleć przeczytanie tekstu oraz udzielenie (najlepiej pisemne, choć wówczas zajmie to więcej czasu) odpowiedzi na pytania zawarte w tym materiale. Uczniowie mogą pracować

w parach. Gdy zakończą pracę, poproś kilku z nich o przedstawienie odpowiedzi. Zaproponuj uczniom krótką dyskusję dotyczącą omawianych problemów. Zwróć uwagę, że konflikt w Darfurze to konflikt o zasoby — o żyzną ziemię, potrzebną obu jego stronom. Jednak niedostatek tego zasobu wynika ze zmian klimatycznych, za które my wszyscy ponosimy odpowiedzialność.

4. Zapytaj:

- Co można zrobić, aby uniknąć takich konfliktów w przyszłości?
- Kto może podjąć działania?
- W jaki sposób młodzi ludzie w Polsce mogą włączyć się w te działania?

Wysłuchaj pomysłów i zapisz je na tablicy. Poproś uczniów o przedyskutowanie tych propozycji. Po zakończeniu dyskusji poleć, aby uczniowie dokończyli zdanie:

- Moim zdaniem, młodzi ludzie w Polsce, mogą/nie mogą przyczynić się do zmniejszenia się liczby konfliktów wywołanych zmianami klimatycznymi, ponieważ...

5. Na zakończenie zajęć przedstaw założenia Kampanii „Woda dla Sudanu” Polskiej Akcji Humanitarnej. Możesz też zaproponować uczniom włączenie się w te lub inne działania PAH poprzez realizację szkolnego projektu edukacyjnego.

polska pomoc

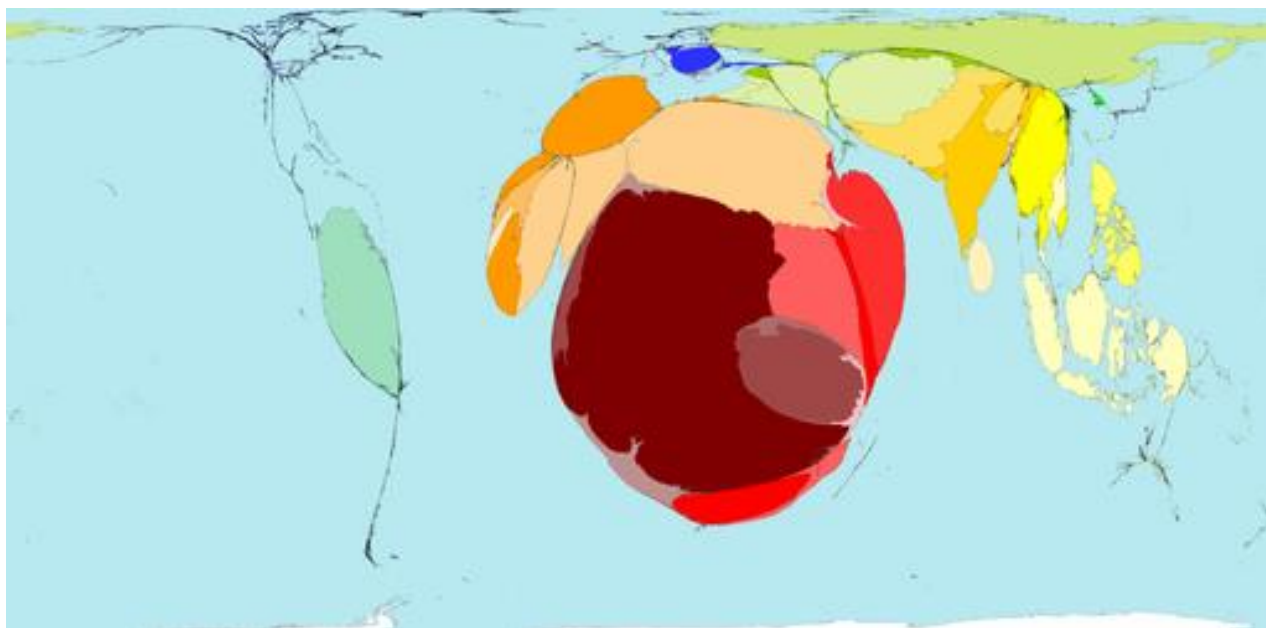
OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Wiem, rozumiem, działam – edukacja rozwojowa w polskiej szkole

Materiały pomocnicze

Materiał pomocniczy nr 1

Mapa *Ofiary wojen w 2002 r.*

Źródło: Worldmapper: www.worldmapper.org

polska pomoc

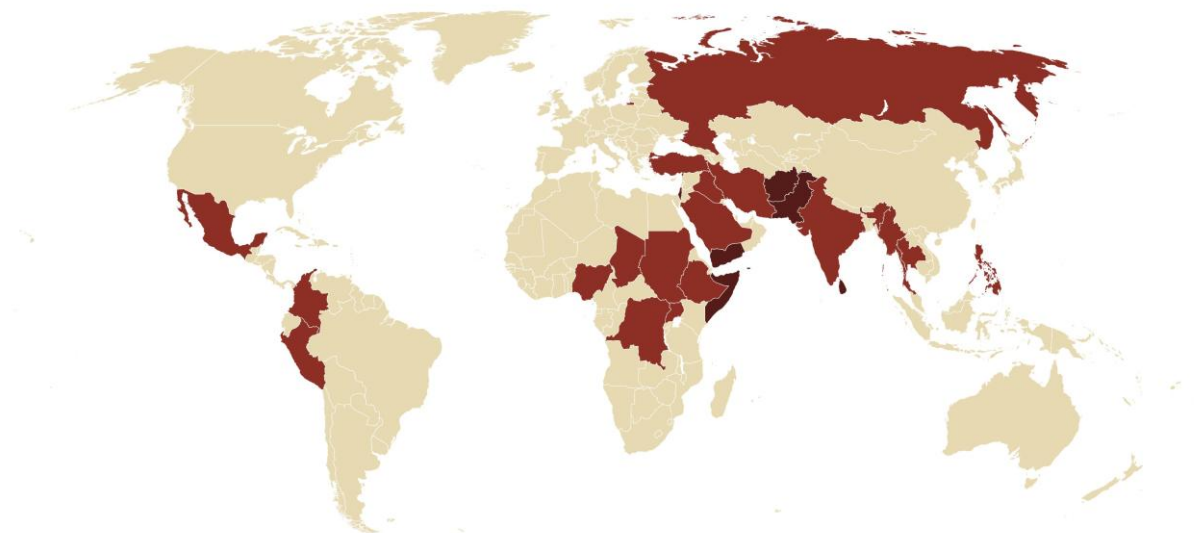

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Wiem, rozumiem, działam – edukacja rozwojowa w polskiej szkole

Materiał pomocniczy nr 2

Mapa *Konflikty na świecie w 2009 r.*

HIK e.V.

Uwaga: kolorem brązowym oznaczono kraje objęte kilkoma konfliktami; kolorem ciemnobrązowym — kraje, w których toczy się wojna.

Źródło: Heidelberg Institute for International Conflicts Research:

http://www.hiik.de/de/downloads/data/maps/worldmap_2009_allIntLeg.jpg

Materiał pomocniczy nr 3

Tabela „Powody konfliktów”

Pracując w grupie, zastanówcie się wspólnie:

- Jakie są powody konfliktów zbrojnych, które toczą się w Afryce?
- Dlaczego tak sądzicie? Jakie fakty uzasadniają waszą opinię?

Uzupełnijcie tabelę. Proszę, aby po zakończeniu pracy, przedstawiciel Waszej grupy zaprezentował ustalenia całej klasie.

Powody konfliktów w Afryce	Uzasadnienie

Źródło: opracowanie własne.

Materiał pomocniczy nr 4

Ćwiczenie „Klimat dla wojen”

Przeczytaj poniższy tekst i odpowiedz na pytania:

- Jakie historyczne przykłady wpływu zmian klimatu na życie ludzi wskazano w tekście?
- Jaki możliwy wpływ zmian klimatu na przyszłą sytuację na świecie opisano w tekście?
- Jakie rejony globu mogą być szczególnie dotknięte konsekwencjami zmian klimatycznych? Dlaczego właśnie te rejony?
- Jaki współczesny konflikt jest przedstawiony w tekście? Kto uczestniczy w konflikcie i gdzie się on toczy?
- Jakie są przyczyny tego konfliktu?
- Jakie są jego konsekwencje?

Tekst do ćwiczenia

Życie ludzi jest ściśle związane z środowiskiem przyrodniczym. Od ilości opadów, słonecznych dni, siły i kierunków wiatrów przez tysiące lat zależało przetrwanie całych społeczeństw. W historii cywilizacji wiele jest przypadków upadków społeczeństw, wynikających ze zmian środowiska przyrodniczego, spowodowanego działalnością ludzi. Susze na stepach Azji zmusiły plemiona koczowników poszukiwania pastwisk, a ich wędrówka uruchomiła proces, który doprowadził do upadku Imperium Rzymskiego w V w. n.e. Susze i wywołany nimi głód doprowadziły w X w. n.e. do upadku cywilizacji Majów, karczujących bez opamiętania dżunglę na Jukatanie. W XX w. w USA wielkie burze piaskowe, wywołane nadmierną eksploatacją rolniczą prerii, spowodowały upadek tysięcy farm i zmusiły do migracji 2 mln osób.

W XXI w. wydawać by się mogło, że poziom rozwoju technologicznego (m.in. systemy nawadniające, odporniejsze na zmienne warunki przyrodnicze gatunki roślin) uwolnił ludzi od kaprysów klimatu. Jak pokazują jednak współczesne zjawiska, ciągle powodzenie milionów ludzi zależy od stanu przyrody. Zdaniem wielu specjalistów, zmiany klimatyczne i związane z nimi powodzie, susze, nieurodzaje itd., będą miały olbrzymie konsekwencje dla światowego bezpieczeństwa. Cleo

Pascal z Królewskiego Instytutu Spraw Zagranicznych w Londynie mówi: *świat jutra będzie pełen chaosu i przemocy*. Zmiany klimatu mają szczególnie silny wpływ tam, gdzie życie ludzi w dużym stopniu zależy od środowiska przyrodniczego. Jest tak w Afryce, gdzie w niektórych państwach $\frac{3}{4}$ mieszkańców żyje z uprawy ziemi nawadnianej przez deszcze. Każdy dłuższy spadek ilości opadów oznacza zmniejszenie się plonów, a w konsekwencji prowadzi do głodu. Marshall Burke z Uniwersytetu Kalifornijskiego, badając konflikty w Afryce od 1980 do 2002 r., zauważył, że wzrost temperatury jest ściśle powiązany ze spadkiem plonów, pojawieniem się problemów ekonomicznych i znaczącym wzrostem prawdopodobieństwa wybuchu wojen.

Konfliktem, pociągającym ze sobą największą liczbę ofiar, jest wojna w Darfurze — ogromnym terytorium w zachodniej części Sudanu. Według ONZ Darfur jest objęty obecnie jednym z najpoważniejszych kryzysów humanitarnych na świecie. Konflikt wybuchł w lutym 2003 r., kiedy zamieszkująca tam czarna ludność podniosła broń przeciw ludności arabskiej, napływającej z północy i południa prowincji. Początków konfliktu można szukać w latach 80., gdy Darfur dotknęły długotrwałe susze. Do tego momentu na tym terytorium pokojowo współistnieli czarnoskórzy rolnicy i pasterze pochodzenia arabskiego. Susze spowodowały jednak, że pasterze, aby zachować swoje stada, musieli znaleźć nowe pastwiska i sięgnęli po ziemię rolników. Narastający konflikt zaczęli wykorzystywać lokalni politycy do osiągnięcia własnych celów. Włączyły się też inne państwa afrykańskie. W połowie 2007 r. liczbę osób, w większości czarnoskórych, które musiały opuścić swoje domy w Darfurze, szacowano na 2–2,5 miliona. Śmierć poniosło od 400 tys. do 1 mln osób.

Wszystko zaczęło się od suszy, zatem ważną kwestią jest ustalenie jej przyczyn. Badania klimatologów wskazują, że ilość opadów w Afryce zależy przede wszystkim od temperatury oceanu, ta zaś wzrasta wraz z globalnym ociepleniem. Zatem to nie wycinanie lasów w Afryce, lecz emisja gazów cieplarnianych (wywoływana m.in. przez rosnącą liczbę samochodów, tanie loty pomiędzy Europą i USA) doprowadziły do susz.

Jednak zmiany środowiska nie muszą prowadzić do wojen. Problemy wynikające ze zmian klimatycznych można też rozwiązywać drogą pokojową. Wymaga to jednak wysiłku, zaangażowania

Wiem, rozumiem, działam – edukacja rozwojowa w polskiej szkole

i gotowości do ponoszenia kosztów ze strony polityków, państw i społeczeństw, także tych, które żyją daleko od miejsca wojen.

Źródło: opracowanie własne.

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI